

Οι αρχιτέκτονες του λοιμοκαθαρητηρίου

Όλη η ελληνική βιβλιογραφία για το νέο λοιμοκαθαρητήριο της Σύρου, από το 1840 μέχρι σήμερα αποδέχεται χωρίς άλλη συζήτηση, τον αποκαλούμενο μάλιστα Βαυαρό, Wilhelm von Weiler, ως τον μοναδικό και αδιαμφισβήτητο αρχιτέκτονα. Η ήδη από το 1983 διατυπωμένη άποψη του γερμανού ερευνητή Ewald Wegner όπως εκφράστηκε στη διδακτορική του διατριβή στο πανεπιστήμιο του Wurzburg - Forschungen zum Leben und Werk des Architekten Johann Gottfried Gutensohn - περί του ότι, ο τω όντι Βαυαρός, αρχιτέκτων Johann Gottfried Gutensohn είναι ο πρώτος που συνέταξε σχέδια για το κτίριο αυτό, από ότι φαίνεται ούτε καν είχε γίνει ακουστή στην ελληνική βιβλιογραφία. Η πρώτη φορά που ελληνίδα ερευνήτρια παρουσίασε την άποψη αυτή στο γερμανικό αρχιτεκτονικό περιοδικό Architectura, ήταν το 2013, όταν η Όλγα Φουντουλάκη δημοσίευσε το άρθρο της Johann Gottfried Gutensohn . Zum heutigen Kenntnisstand des Wirkens des Architekten in Griechenland. Την άποψη όμως αυτή, η πιο πάνω ερευνήτρια, η οποία πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η εγκυρότερη και μακράν η πλέον ενημερωμένη για τους Γερμανούς αρχιτέκτονες και γεωμέτρους της Οθωνικής περιόδου (1833-1843) της Ελλάδας, δεν την αποδέχθηκε τότε (2013) η ίδια, σημειώνοντας ότι στο τότε στάδιο των ερευνών και γνώσεων, κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να υποστηριχτεί βάσιμα. Όμως η ίδια στο βαρύ από κάθε άποψη βιβλίο της, Deutsche Geometer in Griechenland, Wirken und Schicksal, με τόπο και χρόνο έκδοσης Αθήνα, Σεπτέμβριος 2018, χωρίς να δίνει όμως περαιτέρω εξηγήσεις, έχει μεταβάλει άποψη και δημοσίευσε ένα σχέδιο του Λοιμοκαθαρητηρίου της Σύρου με την λεζάντα, «Plan des neuen Quarantänebaus auf Syra. Originalplan, genehmigt am 2./14. September 1838. 55,5 X 42,0 cm. Masstab 1: 200. Ohne bezeichnung. Wahrscheinlich handelt es um einen von Wilhelm von Weiler überarbeiteten Plan des Hofarchitekten Johann Gottfried Gutensohn». Δηλαδή αποδέχεται πιά ότι πιθανώς το πιο πάνω σχέδιο του νέου λαζαρέτου της Σύρου είναι σχέδιο του Gutensohn από το 1833, το οποίο επεξεργάστηκε περαιτέρω μέχρι την τελική του μορφή η οποία εγκρίθηκε το 1838, ο Wilhelm von Weiler.

Για να πάρουμε λοιπόν τα πράγματα από την αρχή .

Ο γεννημένος το 1792 στα περίχωρα της Βέρνης στην Ελβετία Johann Gottfried Gutensohn, ταλαντούχο παιδί μιας πάμφτωχης οικογένειας από το Lindau της Βαυαρίας, μεγάλωσε ορφανό στο Lindau στις όχθες της λίμνης Κωνσταντζα, όπου γύρισε η οικογένεια του μετά τον πρόωρο θάνατο του πατέρα του. Σπούδασε με έξοδα της κοινότητας και στις 7/4/1812 εισήλθε στην Akademie der bildenden Künste στο Μόναχο όπου και τέλειωσε τις σπουδές του σαν αρχιτέκτονας. Έκανε και αυτός, το σχεδόν υποχρεωτικό για κάθε Γερμανό αρχιτέκτονα της εποχής του ταξίδι στην Ιταλία και διέμεινε στη Ρώμη το χρονικό διάστημα 1820-1827. Ήδη από το 1827, είχε ονομαστεί βασιλικός αρχιτέκτων και kreisbauinspektor στην περιφέρεια του Μονάχου από τον Βαυαρό βασιλέα Λουδοβίκο τον πρώτο, τον πατέρα του βασιλέα Όθωνα της Ελλάδας. Το μεγάλο του ταλέντο και η αξία είχαν επιβεβαιωθεί με την έκδοση του σπουδαίου βιβλίου του μαζί με τον J. Knapp για τις βασιλικές παλαιοχριστιανικές εκκλησίες της Ρώμης το 1824, το οποίο αποτελούσε την πρώτη συστηματική αρχιτεκτονική εργασία πάνω σε αυτό το ζήτημα. Είναι παραπάνω από πιθανό ότι στη Ρώμη ανέπτυξε σχέσεις με τον Johann Martin von Wagner, τον εκεί έμπιστο και στενό σύμβουλο του βασιλιά της Βαυαρίας για 30 ολόκληρα χρόνια. Προτού τον στείλει το 1832 ο Λουδοβίκος στην Ελλάδα, ήδη το 1827 του είχε ανατεθεί η ανέγερση και κατασκευή του κτιρίου των λουτρών στο Bad Brückenau της Βαυαρίας, τον τόπο των λουτρών του βασιλιά. Στο Ναύπλιο της Πελοποννήσου βρέθηκε λίγες εβδομάδες πριν την άφιξη του βασιλιά Όθωνα στο τέλος Ιανουαρίου του 1833.

Ο πιθανός ρόλος του Gutensohn στην Ελλάδα δεν θα ήταν αυτός ενός μεσαίου αξιωματούχου στον τεχνικό – μηχανικό κλάδο. Ο ίδιος ήταν αναμφίβολα στο επίπεδο του Leo von Klenze και του Friedrich von Gärtner. Η ηλικία του, ήταν ήδη 41 χρόνων, η εμπειρία του, η φήμη του και οι σχέσεις του με ανθρώπους όπως ο Johann Martin von Wagner, τον τοποθετούσαν χωρίς αμφιβολία στα πρόσωπα που ήταν πολύ κοντά στα κέντρα των αποφάσεων. Οι βιογράφοι του γράφουν ότι η απόφαση και ο σκοπός της ελεύσεως του στην Ελλάδα, τουλάχιστον εκ μέρους του, όταν αποδέχθηκε την εντολή του Λουδοβίκου, ήταν να αναλάβει τον ρόλο του επικεφαλής αρχιτέκτονα της βασιλικής αυλής. Από ότι όμως φαίνεται τόσο ο χαρακτήρας του που τον έφερνε σε διαρκείς προστριβές ιδίως με τους προϊσταμένους του, όσο και οι απόψεις του, ιδίως περί του τόπου ανεγέρσεως του βασιλικού παλατιού, ο Gutensohn είχε άποψη την οποία υποστήριζε σθεναρά περί του ότι το βασιλικό παλάτι έπρεπε

να ανεγερθεί στον Πειραιά – άρα και η πρωτεύουσα να ήταν εκεί και όχι στην Αθήνα - τον οδήγησαν στο περιθώριο και γρήγορα ήδη τον Μάρτιο του 1834 εγκατέλειψε την Ελλάδα, επιστρέφοντας στην Γερμανία. Εκεί διακρίθηκε και πάλι τόσο σε πρακτικό επίπεδο με την ανέγερση και κατασκευή κτιρίων στο Bad Kissingen και με την ανέγερση και κατασκευή του περίφημου κτιρίου των λουτρών στο Bad – Ems , όπου εσύχναζαν τον 19^ο αιώνα όλοι σχεδόν οι βασιλείς και ηγεμόνες της Ευρώπης, όσο και σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αφού έγινε καθηγητής της αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο της Πράγας από το 1842 έως το 1844 , οπότε και συνταξιοδοτήθηκε λόγω προβλημάτων υγείας αλλά και λόγω διαρκών προστριβών με προϊσταμένους του. Το βιβλίο του σχετικά με τους σιδηροδρόμους , που εκδόθηκε το 1842 στο Μόναχο, καταδειχνει την ορμητικότητα του χαρακτήρα του αλλά και το ενδιαφέρον του για ζητήματα πέρα από την αρχιτεκτονική, όπως και το βιβλίο του, *Fresco decorations and stuccos of churches and palaces in Italy*, που εξέδωσε το 1842 στο Λονδίνο, μαζί με τον F. Thürmer και τον χαράκτη L. Gruner, δείχνει τις επαφές του με τις αυλές των ηγεμόνων και βασιλέων της εποχής (Ο Gruner από τότε και για 15 χρόνια, υπήρξε ο πιο στενός σύμβουλος της Βασιλικής Υψηλότητας του Πρίγκιπα Albert, συζύγου της Βασίλισσας του Ηνωμένου Βασιλείου Victoria, σε ότι αφορά την ιταλική τέχνη, οι περισσότεροι δε πίνακες ιταλικής ζωγραφικής που αγοράστηκαν αυτήν την εποχή από τον Πρίγκιπα Albert και ευρίσκονται σήμερα στις αγγλικές βασιλικές συλλογές είναι επιλογές και αγορές του Gruner).

Αυτός λοιπόν ο όχι συνηθισμένος αρχιτέκτονας , πολύ εύστοχα Baukünstler τον αποκαλεί η Φουντουλάκη , απομονωμένος στο Ναύπλιο, όπου ήταν βασιλικός αρχιτέκτονας, βρέθηκε στη Σύρο μέσα στο 1833 , και αρκετά πριν τον Σεπτέμβριο του 1833 είχε προχωρήσει στα σχέδια και στον προϋπολογισμό δύο σημαντικών κτισμάτων της Ερμούπολης, του μεγάλου Φάρου στο Γαιδουρονήσι και των αποθηκών της Διαμετακόμισης , των οποίων , μέχρι την δημοσίευση της Φουντουλάκη το 2013, αρχιτέκτων εθεωρείτο ο Ερλάχερ. Μετά όμως την πιο πάνω δημοσίευση δεν απομένει η παραμικρή αμφιβολία ότι τα αρχιτεκτονικά σχέδια και των δύο ως άνω κτισμάτων πρέπει να αποδίδονται στον Gutensohn. Ο Ερλάχερ πλέον πρέπει να θεωρείται ως ο επιβλέψας τα έργα κατά την διάρκεια της κατασκευής τους.

Τώρα για το λοιμοκαθατήριο.

Στην αχρονολόγητη, όπως την έχω αναγνώσει, στη δημοσίευση της Φουντουλάκη (2013) επιστολή του Gutensohn προς άγνωστο φιλικό πρόσωπο και η οποία ευρίσκεται στις συλλογές του μουσείου Martin von Wagner στο Wurzburg, γράφει ο ίδιος, μεταξύ άλλων (δική μου απόδοση από τα γερμανικά): « Για τη Σύρα έκανα τα σχέδια για τις μεγάλες αποθήκες των εμπορευμάτων, μετά για ένα φάρο, τέλος για μία εγκατάσταση λοιμοκαθαρητηρίου..... Η εγκατάσταση του λοιμοκαθαρητηρίου θα ανεγείρετο στην απέναντι πλευρά του λιμένος ή της πόλεως επάνω σε μια χερσόνησο, το σχέδιο ήταν πολύ κατάλληλο και απεμακρύνετο από το ακολουθούμενο σύστημα κατά το οποίο οι τόποι διαμονής και οι χώροι για τα εμπορεύματα σπανίως ετίθεντο σωστά σε σχέση με τους ανέμους, γι' αυτό όσο ήταν δυνατόν, μαζί με την ασφάλεια την οποία φρόντισα ιδιαίτερω, απομόνωσα το ένα από το άλλο, προβλέποντας να ανεγερθούν ως τόπος διαμονής των επιβατών έξη περίπτερα με στοές και εξώστες ώστε να έχουν κίνηση - δυστυχώς το διαμετακομιστικό εμπόριο της Ελλάδος ακόμη δεν έχει κανένα μεγάλο λοιμοκαθαρητήριο αφού στο μεταξύ και αυτό μένει στα σχέδια. Τώρα τι γίνεται με την κατασκευή των ως άνω έργων, δεν γνωρίζω, αφού τα έχουν εμπιστευτεί σε έναν νέο άνδρα, πράγματι πολύ καλό για κατασκευές της στεριάς, αλλά ο οποίος προηγουμένως κανένα κτίριο σχετικό με θάλασσα δεν είχε εκτελέσει, σε τρόπο ώστε να ευρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση, αφού και μόνον γερμανικά καταλαβαίνει, αλλά η ανάγκη σπάει και σίδερα».

Από το περιεχόμενο της επιστολής αυτής προκύπτει χωρίς καμία αμφιβολία ότι ο Gutensohn κατά τη διάρκεια του 1833 έχει πράγματι καταρτίσει σχέδια, εκτός από το Φάρο και τις αποθήκες της διαμετακόμισης, και για το νέο λοιμοκαθαρητήριο. Τούτο άλλωστε προκύπτει εμμέσως και από το σκίτσο χάρτη του 1834 του λιμένα και κόλπου της Σύρου, το οποίο έχει δημοσιεύσει η Φουντουλάκη το 2013, και στο οποίο φαίνεται ότι ήδη είχε επιλεγεί η θέση του νέου λοιμοκαθαρητηρίου η οποία σημειώνεται στον χάρτη, εκεί που πραγματικά κατασκευάστηκε το 1839-1840. Κανένας άλλος λόγος εξ άλλου δεν μπορεί να υπάρξει για να το αναφέρει στην πιο πάνω επιστολή του. Το ζήτημα όμως δεν είναι αυτό. Το ζήτημα είναι αν το σχέδιο του Gutensohn εφαρμόστηκε και κατά πόσον από τον Weiler. Ο Gutensohn ήδη από το Μάρτιο του 1834 είχε εγκαταλείψει την Ελλάδα επιστρέφοντας στην Βαυαρία.

Ο Wilhelm von Weiler ήλθε στην Ελλάδα, το Δεκέμβριο του 1833, στη δε Σύρο μετατέθηκε όχι ενωρίτερα από το 1837. Είναι λογικό να υποτεθεί ότι η εργασία που ανέλαβε για τη

σύνταξη αλλά και την εφαρμογή του ρυμοτομικού σχεδίου της Ερμούπολης ήταν μια εργασία εξαιρετικά επίπονη και απαιτητική σε χρόνο. Το σχέδιο αυτό εγκρίθηκε τον Αύγουστο του 1837 και αμέσως ξεκίνησαν οι εργασίες εφαρμογής του, μπορεί να φανταστεί κανείς μέσα σε τι εντάσεις και τριβές. Όσο και να ήταν συνηθισμένος ο Weiler από την εφαρμογή του πολεοδομικού της Αθήνας, μάγος δεν ήταν. Το σχέδιο του λοιμοκαθαρηρίου που ευρίσκεται στο αρχείο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, έχει ημερομηνία εγκρίσεως από τον βασιλιά Όθωνα 2/14 Σεπτεμβρίου 1838. Οι δε εργασίες ανέγερσης άρχισαν στις 9 Απριλίου 1839.

Όπως απέδειξε η Φουντουλάκη 2013 τόσο για το Φάρο, όσο και για τις αποθήκες της διαμετακόμισης οι ιδρυτικές μαρμάρινες επιγραφές στις θεμελιώσεις των κτιρίων αυτών απηχούν την πραγματικότητα μόνο εν μέρει. Ο Ερλάχερ πράγματι είχε την πλήρη επίβλεψη των εργασιών κατασκευής, αλλά τα σχέδια ήταν του Gutensohn.

Η ίδια η περιγραφή του Gutensohn για το δικό του σχέδιο του νέου λοιμοκαθαρηρίου, δημιουργεί προσκόμματα στο να γίνει αποδεκτή η άποψη πως τα κτίρια που ανεγέρθηκαν εκεί ακολούθησαν πλήρως τα αρχικά του σχέδια. Γράφει στην πιο πάνω επιστολή του, για κτίριο με έξη περίπτερα, ενώ στο σχέδιο που εφαρμόστηκε έχουμε δύο γωνιακά περίπτερα. Και μόνο αυτό το γεγονός αποκλείει την εμπλοκή του Weiler, απλώς ως κατασκευαστή των σχεδίων του Gutensohn. Αλλά πράγματι τα κτίρια στο συγκρότημα του λοιμοκαθαρηρίου εμπνέονται από την βασική αρχή που αναφέρει αυτός στην επιστολή του, δηλαδή αυτή της απομόνωσης εμπορευμάτων και επιβατών αλλά και της απομόνωσης των λοιπών λειτουργιών μεταξύ τους.

Το σχέδιο του λοιμοκαθαρηρίου που έχει δημοσιευτεί από τους Τραυλό – Κόκκου στο γνωστό βιβλίο τους (1980) για την Ερμούπολη είναι μεν εν μέρει ακριβές, αφού απουσιάζουν τα σχέδια των ορόφων των δύο γωνιακών περιπτέρων αλλά κυρίως είναι ελλιπές γιατί δεν προκύπτει από αυτό η λειτουργία των χώρων εντός του κεντρικού κτιρίου. Αντίθετα στο σχέδιο που ευρίσκεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και το οποίο δημοσίευσε η Φουντουλάκη το 2013, αναγράφονται ευκρινώς και λεπτομερειακώς όλες οι χρήσεις εντός του

κτιρίου, όπως και τα σχέδια των ορόφων των δύο γωνιακών περιπτέρων , σε τρόπο ώστε η εικόνα που έχουμε να είναι πλέον πληρέστατη.

Στο παρόν στάδιο των ερευνών δεν μπορώ να αποδείξω ότι ο Weiler τροποποίησε το αρχικό σχέδιο του Gutensohn, ή ότι το σχέδιο του 1838 ήταν εξ ολοκλήρου δικό του, όμως έχω την αίσθηση ότι αυτό που πράγματι έκανε είναι να προσαρμόσει – τροποποιήσει το αρχικό σχέδιο του Gutensohn. Ικανός και καλός αρχιτέκτων ο Weiler, Gutensohn δεν ήταν σε καμμία περίπτωση. Όμως το λοιμοκαθακτήριο, ιδίως η έμπνευση των περιπτέρων , η βόρεια πλευρά του και κυρίως το αίθριο του με την μάλλον πρωτότυπη σύλληψη και σχεδίαση του ημικυκλικού κτίσματος, στο οποίο εκτυλίσσεται όλη η ζωή και επικοινωνία των επί μέρους λειτουργιών του, πιστεύω πως είναι πράγματα που ξεπερνούσαν τον Weiler. Είναι πράγματα που ίσως μόνον ένας εξαιρετικός καλλιτεχνικός νους του επιπέδου του Gutensohn θα μπορούσε να εμπνευστεί.

Προσωπικά είμαι πεισμένος, πάντοτε όμως ως προσωπική πίστη τούτο μέχρι νεωτέρας, ότι τα γωνιακά περίπτερα, οι εξώστες των δωματίων της βόρειας πλευράς και το αίθριο με το ημικυκλικό κτίσμα αποτελούν το τμήμα του αρχικού σχεδίου του Gutensohn , το οποίο διατηρήθηκε (τροποποιημένο ως προς τη θέση των εξωστών, τις θέσεις και ενδεχομένως το μέγεθος των περιπτέρων) από τον Weiler. Ίσως ο Gutensohn είχε διατάξει τα περίπτερα στην περιμετρική διάταξη των τεσσάρων πλευρών του λοιμοκαθακτηρίου και τα συνέδεε μεταξύ τους με τις στοές που αναφέρει στην ως άνω επιστολή του. Υπ' αυτή την έννοια θα προέκυπτε ένα κτίριο όπου τα δωμάτια διαμονής των ταξιδιωτών περιορίζονταν στα περίπτερα και αυτά συνδέονταν μεταξύ τους με στοές , έτσι που το αίθριο του συγκροτήματος να έχει από όλες τις πλευρές θέα προς τα έξω, ιδίως προς την βόρεια πλευρά του η οποία αντικρύζει την Ερμούπολη.

Το αίθριο του λοιμοκαθακτηρίου έχει σχεδιαστεί ώστε να αναπαριστά με εμφανή μάλιστα τρόπο το σχήμα μιας χριστιανικής βασιλικής, η οποία έχει κατεύθυνση από ανατολή προς δύση. Την εντύπωση αυτή ενισχύει ιδιαίτερα το σχήμα του ημικυκλικού κτιρίου το οποίο είναι αντιγραφή του ιερού βήματος μιας βασιλικής χριστιανικής εκκλησίας, ανεστραμένου, ήτοι με την καμπύλη πλευρά προς τα μέσα. Αυτό το ιδιαίτερο στοιχείο του σχεδίου του

λοιμοκαθαρτηρίου μου κινητοποιεί την σκέψη, ώστε να το συνδέω πιθανώς , με την εξοικείωση και πολύχρονη ενασχόληση του Gutensohn με τις βασιλικές παλαιοχριστιανικές εκκλησίες της Ρώμης.

Ας δούμε όμως από πίο κοντά την περίπτωση του αρχιτέκτονα – μηχανικού Wilhelm von Weiler.

Μέχρι σήμερα ο Weiler εθεωρείτο από όλους και ευλόγως ως Βαυαρός. Όμως η έρευνα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, αποδεικνύει ότι δεν είχε πατρίδα το Βασίλειο της Βαυαρίας αλλά το Μεγάλο Δουκάτο της Βάδης. Έτσι δηλώνει ο ίδιος στην από 30 Μαρτίου /11 Απριλίου 1842 αίτηση του προς την Γραμματεία των Στρατιωτικών, η οποία έχει ως εξής, σε δική μου απόδοση (η αίτηση είναι στα γαλλικά) : *Ο λοχαγός του Μηχανικού Γ. ντε Βάϊλερ προς την Γραμματεία των Στρατιωτικών*

Έχοντας συμπληρώσει το όγδοον έτος υπηρεσίας μου εις το σώμα του βασιλικού μηχανικού , τολμώ να ενδώσω εις τας επανειλημμένας προσκλήσεις της ηλικιωμένης μητρός μου , ώστε να είμαι εις το πλευρόν της κατά τη διάρκεια του υπολοίπου της ζωής της , υποβάλλοντας εις την Γραμματείαν των Στρατιωτικών την ταπεινή μου ικετευτική αίτηση, ώστε να γίνει δεκτή από την αυτού Μεγαλειότητα η παραίτησις μου από τις υπηρεσίες προς Αυτή και να μου επιτραπεί να επιστρέψω εις την πατρίδα μου το Μεγάλο Δουκάτο της Βάδης.

Θα μου ήτο αδύνατο να παραιτηθώ από την ενεργό υπηρεσία την οποίαν κατά πρώτον το Υπουργείον των Στρατιωτικών και εις τα τελευταία τέσσερα χρόνια το Υπουργείον των Εσωτερικών ευαρεστήθησαν να μοι εμπιστευθούν, εάν δεν είχαν, εκ του ενός μέρους την πεποίθησιν ότι ηργάσθην με καλή πίστη και επιμέλεια και εκ του άλλου την βεβαιότητα ότι θα επανεύρω εις την πατρίδαν μου το αυτό αξίωμα και την αυτήν δραστηριότητα.

Οι σπουδαίες εργασίες του μηχανικού και της βιομηχανίας πρόκειται να δημιουργήσουν εις το Μεγάλο Δουκάτο της Βάδης , ιδίως οι σιδηρόδρομοι, αισθητήν αύξησιν του προσωπικού του σώματος του Μηχανικού. Η μήτηρ μου επιθυμώντας να συνενώση την εκπλήρωση της ευχής της με μίαν κατάλληλον απασχόλησιν δι εμέ , επρόκειτο να ζητήσει τούτο παρά της κυβερνήσεως της Βάδης και επέτυχε το να εισέλθω εις θέσιν εις την υπηρεσίαν της Βάδης , ομοίως όπως εις τους αξιωματικούς της Βαυαρίας , την οποίαν η αυτού Υψηλότης ο Μέγας

Δούξ είχε την καλήν θέλησιν να κρατήσῃ δι' ἐμέ , προτού εισέλθω εις την υπηρεσίαν της Ελλάδος. Με Μεγαλοδουκική απόφασιν πρόκειται να διορισθῶ εις την θέσιν του Επιθεωρητοῦ (Περιφερειακός Επιθεωρητής) στο Bruchsal με ένα σταθερό μισθό 1.200 φλωρινίων.

Οι εργασίες και τα αρχεῖα μου ως αρχιτέκτονος των Κυκλάδων εἶναι εις τοιαύτην τάξιν ὥστε να δύναμαι να τα μεταβιβάσω ἀνά πάσαν στιγμὴν εις τον διάδοχον μου. Δεν δύναμαι , παρά με μεγάλην θλίψιν να εγκαταλείψω μίαν θέσιν ἣ οποία εἶχε καταστεί τόσο ἀγαπητὴ εις ἐμέ διὰ της ἐμπιστοσύνης του Υπουργοῦ των Ἐσωτερικῶν , παρηγορούμαι ὁμως με την σκέψιν ὅτι ἐφάνη ἀντάξιος αὐτῆς της ἐμπιστοσύνης και ὅτι αὐτὴ θα μεταφερθῆι εις ἕναν ἄλλον ἀξιωματικόν του ἰδίου σώματος.

Τολμῶ να ἐλπίζω ὅτι ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης θα ἀποδεχθῆ ἐντός της βασιλικῆς δικαιοδοσίας της, την ἱκετευτικὴν μου αἴτησιν, με την ἰδίαν χάριν με την ὁποίαν περιέβαλε μέχρι τούδε τους ἀξιωματικούς της και ὅτι θεωρεῖ την ἐπιστροφὴν εις την πατρίδα μου ως μίαν υποχρέωσιν ἐνός υιοῦ ἀπέναντι της μητρὸς του και ως την διακαὴν ἐπιθυμίαν μου να ἐξασκήσω την ἐπιστήμην μου εις ἕνα μεγαλύτερον πεδίον.

Ἐπειδὴ εἰσήλθα εις την υπηρεσίαν της Ελλάδος με διαταγὴν της Ὑψηλῆς Ἀντιβασιλείας της 14^{ης} Νοεμβρίου 1833 και ἐπειδὴ ἡ κατάταξις μου ἔλαβε χώραν κατὰ τον ἴδιον χρόνον και ὑπὸ την ἰδίαν κατηγορίαν των ἀξιωματικῶν της Βαυαρίας, παρακαλῶ τον Υπουργόν προς τον σκοπὸ να δυνηθῶ να ἀνταπεξέλθω εις τα ἐξόδα του ταξιδίου , ὅπως θελήσῃ και εἰσηγηθῆι προς την αὐτοῦ Μεγαλειότητα την καταβολὴν εις ἐμέ μισθοδοσίας ἕξ μηνῶν ὅπως εις την περίπτωσιν των ἀξιωματικῶν οἱ ὁποῖοι κατετάχθησαν με την σύμβασιν της στρατολογίας (*Werbvertrag*) .
G. de Weiler, λοχαγὸς του μηχανικοῦ» .

Στην πρώτη σελίδα της αἰτήσεως αὐτῆς ἔχει σημειωθῆι : « αρ. 4377 Διευθύνεται προς την ἐπί των Ἐσωτερικῶν Β. Γραμματεῖαν ως προς την του λοχαγοῦ Κ. Βάϊλερ, προισταμένην Ἀρχήν, διὰ της ὁποίας χρεωστεῖ να καθυποβάλλῃ την περί παραιτήσεως ἀπὸ την υπηρεσίαν της Α. Μ αἴτησιν του δια να τεθῶμεν εις κατάστασιν να καθυποβάλλωμεν αὐτὴν εις την Α. Μ. Ἀθήναι τη 4 Ἀπριλίου 1842. Ο ἐπὶ της Στρατιωτικῶν Γραμματείας της Ἐπικρατείας Ἀλ. Βλαχόπουλος»

Από το περιεχόμενο της ως άνω αιτήσεως μπορεί να προσεγγισθεί κάπως περισσότερο η βιογράφηση του Weiler.

Η έρευνα μου προς αυτόν , πριν την ανακάλυψη του πιο πάνω εγγράφου, είχε ξεκινήσει από το επώνυμο του και την ύπαρξη ή μη κάποιας βιογραφίας γι' αυτόν, ανάμεσα στις πολλές που έχει η Γερμανία. Βιογραφία δεν υπήρχε πουθενά, το δε επώνυμο του, συνώνυμο του τοπωνυμίου Weiler το οποίο στα γερμανικά σημαίνει μικρή οικιστική ενότητα όχι μεγαλύτερη από δέκα σπιτάκια, διαπίστωσα ότι είχε μεγάλη διασπορά σε όλο τον γερμανικό χώρο. Σαν αποτέλεσμα προέκυπτε να μεν το επώνυμο του στη Βαυαρία, αφού εκεί τον τοποθετούσαμε όλοι, με πολύ συχνή εμφάνιση επίσης στις νότιες γερμανικές χώρες, αλλά και στην Γαλλία, ιδίως στην Αλσατία. Το χρονικό διάστημα που έζησε το προσδιορίζω με μεγάλη προσέγγιση μεταξύ πάνω- κάτω 1807 γέννηση και αποβίωση άγνωστη προς το παρόν. Εντός αυτού του χρονικού διαστήματος δεν υπάρχει κάτι με αυτό το επώνυμο σε καμμία γερμανική αλλά και γαλλική βιογραφία. Το πλησιέστερο πρόσωπο σε αυτήν την εποχή είναι ο Georg Friedrich von Weiler, από το Mannheim της Βάδης, γεννημένος το 1775 με αποβίωση το 1835 στο Bad Ems, αυλικός σύμβουλος, συντηρητικών πολιτικών αρχών , πρόσωπο με σημαντική δημόσια παρουσία στο Μεγάλο Δουκάτο. Εδώ να σημειώσω ότι το πρόθεμα von που χρησιμοποιεί ο δικός μας Weiler, πρόθεμα το οποίο δίνει στο επώνυμο ένταξη σε τίτλο ευγενείας, δεν είναι και τόσο συχνό στη διασπορά αυτού του επωνύμου. Το προφίλ του πιο πάνω αυλικού συμβούλου Georg Friedrich von Weiler ταιριάζει πλήρως με τη χρήση αυτού του προθέματος, ενώ για τον δικό μας πολύ αμφιβάλλω ότι ανταποκρινόταν στην παρούσα τότε κοινωνικοοικονομική του θέση – περισσότερο μοιάζει σαν κατάλοιπο, ανάμνηση μακρινής καταγωγής - το φέρει πάντως με προσοχή και μάλλον με μικρή έπαρση ο ίδιος και πάντοτε το τονίζει. Ακόμη στο Χιακό Αρχείο ο Γ. Βλαχογιάννης έχει ανα δημοσιεύσει την πληροφορία από αθηναϊκή εφημερίδα της εποχής του 1840, ότι ο Υπουργός Στρατιωτικών του Όθωνα von Schmaltz «προστάτευε» τον Wilhelm von Weiler, λόγω κάποιας συγγένειας που υπήρχε μεταξύ τους.

Η εποχή που μεγαλώνει και σπουδάζει ο μικρός Wilhelm στο μεγάλο Δουκάτο της Βάδης είναι μια εποχή πληθυσμιακής έκρηξης για όλο το γερμανικό χώρο. Λίγο πριν οι γερμανικές χώρες πάρουν το τραίνο (ουσιαστικά και μεταφορικά) της βιομηχανικής επανάστασης, εκεί

γύρω στα 1840, οι Γερμανοί περίσσευαν στην πατρίδα τους και το μεταναστευτικό ρεύμα προς Ανατολή και κυρίως τη Δύση είναι πολύ μεγάλο. Μόνο στις ΗΠΑ υπολογίζονται για τον 19^ο αιώνα πάνω από πέντε εκατομμύρια Γερμανοί μετανάστες (μεταξύ των οποίων και αρκετοί Weiler) . Τόσο ο Weiler όσο και πολλοί από τους άλλους Γερμανούς που ήλθαν στην Ελλάδα με τον Όθωνα, είτε ως αξιωματικοί δηλ. νέοι με σπουδές και κατάρτιση , είτε ως απλοί στρατιώτες ή εθελοντές, δηλ. ανειδίκευτοι νέοι, πρέπει να εντάσσονται στο πιο πάνω μεταναστευτικό ρεύμα για οικονομικούς πρωτίστως λόγους. Μάλιστα πολλοί από αυτούς είχαν σαν κύριο σκοπό την δημιουργία ενός μικρού κεφαλαίου και την επιστροφή μετά στην πατρίδα.

Μετά την Ecole nationale des ponts et chaussees (1775) και την Ecole Polytechnique (1795) στο Παρίσι και το Polytechnisches Institut (1815) στη Βιέννη, πολύ γρήγορα ακολούθησαν οι γερμανικές χώρες με ανάλογες ανώτατες σχολές. Οι περισσότεροι Βαυαροί μηχανικοί και αρχιτέκτονες που ήλθαν στην Ελλάδα είχαν εκπαιδευτεί στο Μόναχο, κυρίως στην Akademie der bildenden Künste (1808). Στο Μεγάλο Δουκάτο της Βάδης το 1825 ιδρύθηκε το Polytechnikum στην Καρλσρούη και άλλες δύο σχολές για μηχανικούς – αρχιτέκτονες στα πανεπιστήμια του Freiburg και της Heidelberg. Επειδή δεν βρίσκω τον Weiler στα μαθητολόγια των πιο πάνω πανεπιστημίων , ούτε στα μαθητολόγια του Μονάχου, τον υπολογίζω, υποθετικά προς το παρόν, ως φοιτητή στο Polytechnikum της Καρλσρούης την περίοδο 1826 – 1832 . Μόλις είχε πεθάνει ο μεγάλος F. Weinbrenner και τη σχολή διηύθυνε κυρίως ο Heinrich Hübsch. Το πρόγραμμα σπουδών αυτής της σχολής ταιριάζει πολύ σε αυτό που γνωρίζουμε όλοι στο έργο του Weiler στην Ελλάδα. Το πλαίσιο στην αρχιτεκτονική και εδώ φυσικά είναι αυτό του «ιστορικισμού» , στα μαθήματα υπάρχουν τόσο η γαλλική γλώσσα σε μεγάλη έκταση αλλά και η ζωγραφική, στοιχεία που θα δούμε αργότερα στην παρουσία του ιδίου στην Ελλάδα. Οι δε παραδόσεις στα περισσότερο τεχνικά μαθήματα, τοπογραφίας κ.τ.λ έχουν ισχυρή παρουσία , ας μην ξεχνάμε ότι συνιδρυτής του Polytechnikum μαζί με τον «ρομαντικό» Weinbrenner ήταν ο Johann Gottfried Tulla (1770-1828), από τις μεγάλες φυσιογνωμίες της εποχής του στα μηχανικά έργα.

Ο Weiler κατατάχθηκε στον ελληνικό στρατό , στο σώμα του μηχανικού, στις αρχές του 1834, σχεδόν ένα χρόνο μετά την αρχική συγκρότηση του, κυρίως από Βαυαρούς, ήδη από

τον Νοέμβριο του 1832. Τόσο στην Αθήνα, όσο και στη Σύρο έδειξε μεγάλη δραστηριότητα και αρετές. Γράφουν γι' αυτόν οι προϊστάμενοι του το 1842, όταν εισηγούνται στον Όθωνα περί της αιτήσεως παραίτησεως του : « αρ. 4377/3711 Γραμ. Στρατιωτικών / Περί Αιτήσεως αφέσεως του λοχαγού Βάϊλερ Προς την Α. Μ τον Βασιλέα

Ο λοχαγός του σώματος του μηχανικού Γουλιέλμος Βάϊλερ εξήτησεν διά της παρακειμένης προς την επί των Στρατιωτικών Γραμματείας αναφοράς, την παραίτησιν του εκ της υπηρεσίας της Υμετέρας Μεγαλειότητος. Επειδή ο αξιωματικός ούτος διατελεί από το 1838 έτους μέχρι της σήμερον παρά τη Βασιλική επί των Εσωτερικών Γραμματεία, έκρινα αναγκαίον να διευθύνω την μνησθείσαν αίτησιν εις την Γραμματείαν ταύτην, δια να λάβω πληροφορίας περί της υπηρεσίας την οποίαν εξετέλεσεν ούτος από την εποχήν εκείνην και περί των προς αντικατάστασιν αυτού απαιτουμένων.

Εκ της επισυνημμένης απαντήσεως της επί των Εσωτερικών Γραμματείας προς την επί των Στρατιωτικών, η Υμετέρα Μεγαλειότης θέλει ευαρεστηθεί να θεωρήση, ότι μόνον οι εις την αίτησιν αναφερόμενοι λόγοι, οίτινες κάμνουσιν την αναχώρησιν αυτού απολύτως αναγκαίαν, παρεκίνησαν την πρώτην να συστήση την αίτησιν ταύτην, διότι συγχρόνως νομίζει χρέος της να εκφράση την πλήρη ευχαρίστησιν αυτής εις τον ακούραστον και ευσυνείδητον ζήλον με τον οποίον εξετέλεσεν ούτος την υπηρεσίαν του.

Η μνησθείσα Γραμματεία προσθέτει ενταυτώ, ότι θεωρεί τον λοχαγόν Βάϊλερ άξιον, καθ ην στιγμήν απομακρύνεται εκ της υπηρεσίας της Υ.Β.Μ να τιμηθή με παράσημον τι ως δείγμα της ιδιαίτερας Υψηλής ευμενείας.

Επειδή ο λοχαγός Βάϊλερ, καθ ον καιρόν υπηρέτησεν, υπό την επί των Στρατιωτικών Γραμματείαν από του 1834 έτους μέχρι του 1838, εδείχθη ως αξιωματικός του μηχανικού ευφυής, έμπειρος και δραστήριος και απέδειξε τούτο κατέξοχήν διά της διαγραφής του σχεδίου των Αθηνών και της οικοδομής του αυτόθι στρατιωτικού νοσοκομείου, η επί των Στρατιωτικών Γραμματεία της Επικρατείας συμφωνεί κατά πάντα με την γνώμην της επί των Εσωτερικών και τολμά να καθυποβάλη ευπειθώς εις την Υ.Μ την αίτησιν όπως η Υ.Μ ευαρεστουμένη ευδοκήση να τιμήση αυτόν τον αξιωματικόν κατά την αναχώρησιν του, προς

αναγνώρισιν της οκταετούς επιμελούς και επωφελούς υπηρεσίας του με τον αργυρούν σταυρόν του Βασιλ. Τάγματος του Σωτήρος.

Καθ' όσον αφορά την αίτησιν του λοχαγού Βάϊλερ περί αποζημιώσεως διά την επιστροφήν του, δεν δύναμαι να γνωμοδοτήσω εις το να δοθή εις αυτόν ο εξαμήνος μισθός διά τον λόγον, ότι ο αξιωματικός ούτος δεν κατετάχθη εις τον Βασιλ. Ελλ. Στρατόν με τας συμφωνίας της περί στρατολογίας εις Βαυαρίαν συνθήκης και προς αποφυγήν των επιβλαβών επακολούθων, τα οποία ηδύναντο να προκύψωσιν εκ τούτου διά το δημόσιον, αλλ' εις τας ελλείψεις ταύτας νομίμου δικαιώματος μένει εις την Υψηλήν απόφασιν και χάριν της Υμετέρας Μεγαλειότητος να ευδοκήση να παραχωρήση εις τον μνησθέντα αξιωματικόν αποζημίωσιν τινά διά την πορείαν του εις μιαν ποίαν ποσότητα.

Αναμένων την απόφασιν της Υ.Β.Μ υποσημειούμαι, Αθήναι την 30 Απριλίου 1842.»

Ανάλογη ήταν και η από 24 Απριλίου 1842 εισήγηση της επί των Εσωτερικών Γραμματείας, η οποία κάνει λόγο για τον «ακάματο ευσυνείδητο ζήλο» του Weiler.

Εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου του Μαΐου 1842 ο Βασιλεύς Όθων είχε αποδεχθεί την παραίτηση του λοχαγού δευτέρας τάξεως του σώματος του μηχανικού Γουλιέλμου Βάϊλερ, του είχε παραχωρήσει τον αργυρούν σταυρόν του τάγματος του Σωτήρος και διέτασσε την επί των Στρατιωτικών Γραμματεία να του καταβάλει από τον προϋπολογισμό της, ποσότητα εξακοσίων δραχμών για τα έξοδα επιστροφής στην πατρίδα.

Όμως ο Wilhelm von Weiler, ο Γουλιέλμος Βάϊλερ, δεν ήταν μόνον ένας άριστος αξιωματικός του σώματος του μηχανικού στα τέσσερα χρόνια δράσης του στην Αθήνα και στα υπόλοιπα τέσσερα στη Σύρο (μάλιστα το ορθότερο είναι να υπολογίζουμε τρία χρόνια και κάτι μήνες στην Αθήνα και τέσσερα χρόνια πλέον των λοιπών μηνών στη Σύρο), επιμελής, δραστήριος, ευσυνείδητος και ακάματος. Ήταν και ένας ωραίος ζωγράφος όπως φαίνεται από τα έργα με νερομπογιά που μας έχει αφήσει. Ιδίως αυτά της Σύρου, εκτός των άλλων, αποτελούν και πρώτης τάξεως μαρτυρίες για την Ερμούπολη και τις οικοδομικές εργασίες και κτίρια της περιόδου 1837 – 1841.

Στην Σύρο ο Weiler πρέπει να έχει μεταβεί τους πρώτους μήνες του 1837. Η έγκριση του σχεδίου της Ερμούπολης τον Αύγουστο του 1837, η οποία έχει αυτόν ως συντάκτη, καθιστά εύλογη την υπόθεση ότι κάποιους μήνες πριν, αυτός ευρίσκεται ήδη στη Σύρο. Η επιστολή του Γερμανού αρχαιολόγου Eduard Gerhard, ενός εκ των ιδρυτών της επιστήμης της αρχαιολογίας, της 1/7/1837 από το Λιβόρνο προς τον φίλο του Emil Braun, μας βεβαιώνει γι' αυτό. Ο Gerhard αναφέρει στην επιστολή του αυτή, ότι διέμεινε στη Σύρο για 14 ημέρες, πιθανότατα τον μήνα Μάιο του 1837, όπου «στρατοπέδευσε», φιλοξενούμενος του Weiler.

Στις 18/10/1837 ο δήμαρχος της Ερμούπολης Ν.Πρασσακάκης ζήτησε από την επί των Εσωτερικών Γραμματεία την αντικατάσταση του Weiler από τη θέση του νομομηχανικού Κυκλάδων, αλλά ο διοικητής Κυκλάδων Δ. Χρηστίδης είχε αντίθετη άποψη, θεωρώντας τον Weiler ως τον καταλληλότερο για την θέση αυτή. Σχετικό για τον χαρακτήρα του αρχιτέκτονα και ως εκ τούτου την πολλές φορές δυσκολία των δημάρχων να τον έχουν «του χεριού τους» είναι το δημοσίευμα της εφημερίδας των Αθηνών «Ελπίς» 7/6/1860 : « ... αποδίδει την κακήν διευθέτησιν οδών εις τους Βαυαρούς αρχιτέκτονας και μεταξύ αυτών εις τον κ. Βάϊλερ . Φίλοι της ξενοκρατείας ουδέποτε εστάθημεν, φίλοι όμως της αληθείας αείποτε υπάρξαντες οφείλομεν να είπωμεν τη ρηθείση εφημερίδι ότι ο κ. Βάϊλερ ήτο ακεραίου χαρακτήρος , δεν ήθελε χαρισθή ούτε εις τον πατέρα του. Εις την εφαρμογήν του σχεδίου ουδέν άλλο μέρος έλαβεν ή μόνον εις το ν' ανοιχθώσιν οι οδοί Ερμού, Αιόλου και Αθηνάς και ανεχώρησεν εξ Ελλάδος, ότε ουδεμία σχεδόν υπήρχεν εκ των νυν υπαρχουσών οικοδομών.» . Στις 23/10/1837 ο Weiler με το υπ' αριθμ. 6288 συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Ερμουπόλεως Ανδρέα Δαβίδ, διόριζε τον Δημήτριο Τριχά, ως επίτροπο του για την είσπραξη του μηνιαίου του μισθού για όσον καιρό θα απουσίαζε στην Αθήνα.

Όμως ο Weiler στη Σύρα, είχε και άλλα πράγματα στα μυαλά του. Δεν τον άφησε καθόλου αδιάφορο η μεγάλη απόδοση κεφαλαίου που είχαν τότε οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις. Ένα ιστιοφόρο πλοίο τύπου «βρίκιο» μεταφορικής ικανότητας 245 τόνων περίπου κόστιζε, την εποχή του Weiler, γύρω στις 55.000 δραχμές (συνολική αξία ναυπήγησης και εφοπλισμού) . Τα κέρδη του πλοίου σε μία τετραετία ναυλώσεων ήταν γύρω στις 55.000 δρχ., δηλαδή σε μια τετραετία τα κέρδη εκάλυπταν το αρχικό κεφάλαιο, και φυσικά το κεφάλαιο παρέμενε κεφάλαιο. Βέβαια υπήρχε ένα κάποιο ρίσκο από ναυταπάτες, πειρατές και ναυάγια, αλλά το

λιμάνι της Σύρας, μείωνε αυτούς τους κινδύνους με διάφορους τρόπους, εκεί άλλωστε ήταν και η δύναμη του, έμπιστοι - γνωστοί ναυτικοί, συμπλοιοκτησία, πρόσβαση σε κεφάλαια . Γενικά ήταν αποδεκτό το 1835-1840, ότι αν τοποθετούσες το κεφάλαιο σου σε καράβια ,σε 3-4 χρόνια το διπλασίαζες. Μάλιστα το καλό ήταν , ότι τα κεφάλαια ήταν συμμετοχικά σε μια πλοιοκτησία, δεν χρειαζόταν δηλαδή να έχεις όλο το κεφάλαιο μόνος σου. Πάλι από τα συμβολαιογραφικά αρχεία της Ερμούπολης μαθαίνουμε , ότι πράγματι ο Weiler ήταν ιδιοκτήτης του 1/6 του βρικίου «Επαμεινώνδας», το οποίο επώλησε μέσα στο 1841, προετοιμάζοντας από ότι φαίνεται την αναχώρηση του από την Ελλάδα.

Αλλά από ότι φάνηκε εκ των υστέρων , ούτε η θέση του λοχαγού στο μηχανικό σώμα του ελληνικού στρατού, ούτε η θέση του νομομηχανικού του νομού Κυκλάδων, ούτε η ωραία Ερμούπολη, ούτε οι εμπορικές δουλιές , ακόμη ούτε η θερμότης της μεσογειακής θάλασσας, μπόρεσαν να κρατήσουν τον τριανταπεντάρη de Weiler στην Ελλάδα. Τον Ιούνιο του 1842 το αργότερο πρέπει ήδη να αναχώρησε από την Ελλάδα, με κάποιο από τα ατμόπλοια του αυστριακού Λούντ για την Τεργέστη. Ο προορισμός του, ήταν η θέση του περιφερειακού επιθεωρητή οικοδομών στο Bruchsal του Μεγάλου Δουκάτου της Βάδης. Το Bruchsal στα χρόνια του Weiler ήταν μια μικρή πόλη 10.000 κατοίκων και για δύο πράγματα ήταν κυρίως γνωστό. Για τον μεγάλο του πύργο (παλάτι καλύτερα) που έκτισε ο καρδινάλιος Damian Schönborn τον 18ο αιώνα και στον οποίο σύχναζαν οι καλεσμένοι της περιβόητης Αμαλίας, Πριγκίπισσας της Βάδης, της γνωστής ως «Πεθεράς της Ευρώπης» (Schwieger Mutter Europas) και για την τεράστια φυλακή του. Και πράγματι από ότι διαβάζουμε στην εφημερίδα της κυβερνήσεως του Μεγάλου Δουκάτου της Βάδης , όπως δημοσιεύτηκε στο φύλλο υπ' αριθμ. 1/1846, v. 2 , τον Φεβρουάριο του 1846, της Ephemeriden , Beilage zur Allgemeinen , στη Βιέννη, κράτησε τη θέση του περιφερειακού επιθεωρητή οικοδομών μέχρι τουλάχιστον το 1846, όταν και τοποθετήθηκε μηχανικός και προιστάμενος στη διοίκηση σιδηροδρόμων της Χάϊδελβέργης. Η αναγραφή στο πιο πάνω δημοσίευμα του μικρού ονόματος του Weiler ως Friedrich , δεν με κάνει να αμφιβάλλω ιδιαίτερα για το αν πρόκειται για τον δικό μας Weiler, πρώτον γιατί είναι σχεδόν αδύνατον να έχουμε την χρονική περίοδο 1842-1846 και άλλον με το ίδιο επώνυμο στην ίδια κρατική θέση και δεύτερον γιατί ήταν σύνηθες στους Γερμανούς να έχουν δύο βαφτιστικά ονόματα, τα οποία χρησιμοποιούσαν αρκετές φορές εναλλάξ (

παράδειγμα ο Karl – Bernhard Stark , ο γνωστός μας Γερμανός που έμεινε στο Λαζαρέτο της Σύρου το 1871, ενώ αναφέρεται στα βιβλία και στις βιβλιογραφίες με αυτό το διπλό όνομα, στα δημοσιεύματα της εφημερίδας του Augsburg του 1872 αναγράφεται μόνον ως Bernhard) , δηλαδή πιο πειστικό μου φαίνεται ότι πράγματι ο Weiler δεν ήταν απλώς Wilhelm von Weiler, αλλά Wilhelm – Friedrich von Weiler. Ας κρατηθεί όμως και μια μικρή επιφύλαξη. Κανείς, ποτέ, δεν ξέρει τι προκύπτει !